

**Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана**

ХОРОШАЄВ ЄВГЕН СЕРГІЙОВИЧ

УДК 339.923:061.1

**ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАТИВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ МОДЕЛІ В
ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ**

**Спеціальність 08.00.02 – світове господарство і
міжнародні економічні відносини**

АВТОРЕФЕРАТ

**дисертації на здобуття наукового
ступеня кандидата економічних наук**

КИЇВ 2007

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі міжнародної економіки Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор

Чужиков Віктор Іванович

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, професор кафедри міжнародної економіки

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор

Савельєв Євген Васильович,

Тернопільський національний економічний університет, проректор з навчальної роботи, завідувач кафедри міжнародної економіки, фінансово-кредитних відносин та маркетингу

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник

Сльозко Олена Олександрівна,

Інститут світової економіки та міжнародних відносин НАН України, провідний науковий співробітник відділу міжнародних валютно-фінансових відносин

Захист відбудеться «05» жовтня 2007 р. о 16-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.02 в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана за адресою: 03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 203

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49-Г, ауд. 601.

Автореферат розісланий «05» вересня 2007 року.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради,

доктор економічних наук, професор

Л. Л. Антонюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Нерівномірність соціально-економічного розвитку світового суспільства має прояв в усіх сферах життя, в тому числі у надвисокому дефіциті державних бюджетів та браку коштів для фінансування соціальних видатків. Її загострення мало місце перш за все у постіндустріальних країнах під час їх переходу від неокейнсіанської до неоліберальної моделі розвитку. Утім, вирішення цієї проблеми вимагає від національних урядів розробки оптимальної фіскальної політики, яка б забезпечила мінімізацію ризиків й втрат економічних суб'єктів та баланс їхніх інтересів, що передбачає конвергенцію національних податкових систем через стандартизацію методів регулювання і уніфікацію підходів до оподаткування, єдність механізмів та інструментів формування бюджету, її взаємозв'язок з монетарною політикою тощо.

Загальна тенденція формування системи оподаткування у країнах-лідерах характеризується наступним: у раціональному оподаткуванні потрібно уникати тих методів і форм, які заважають нагромадженню багатства всіма учасниками відтворювального процесу. Незважаючи на те що в кожній державі ця система створюється під впливом специфічних конкретних історичних, економічних, географічних, політичних, релігійних умов, які визначають її довгостроковий розвиток, фіскальні моделі різних країн, навіть у рамках європейського мегарегіону, різняться. Разом з тим пришвидшений розвиток інтеграційних процесів на континенті у середньостроковій перспективі спричиняє деяке їх зближення. Характерним прикладом цього виступає Євросоюз, спільними зусиллями членів якого наприкінці ХХ ст. була розроблена і науково обґрунтована концепція податкової стандартизації, яка враховувала потреби розвитку економіки європейських країн.

Першою метою податкової гармонізації було прискорення етапу завершення створення спільного ринку за допомогою розробки єдиних правил нарахування й стягнення ПДВ, що є однією з найважливіших умов цінової конвергенції в ЄС. Другою метою є уникнення негативних екстерналій, що можуть виникнути під час реформування індивідуального оподаткування в одній країні в умовах її взаємозалежності з іншими країнами через торгівлю, монетарну політику та переливання капіталу. Більше того, зниження рівня податків в одній державі підвищує її конкурентоспроможність та привабливість порівняно з іншими. Разом з тим існує ризик, що фінансування програм соціального захисту буде перенесено на менш мобільну базу оподаткування, передусім на працю, або скорочене взагалі, а відтак в країнах ЄС має бути вже найближчим часом досягнутий компроміс між збільшенням темпів економічного зростання та збереженням високого рівня соціального захисту населення. Проте, для цього необхідно розробити нові механізми та інструменти мегарегіонального регулювання.

На початку ХХІ століття у більшості країн ЄС-15 були проведені численні реформи у фіскальній сфері, зокрема, відбулося зниження загального податкового навантаження на економіку, у тому числі ставок оподаткування, також відбулось розширення бази оподаткування з метою компенсування бюджетних втрат. У 2004 та 2007 роках, після закінчення у країнах-аплікатах адаптаційного підготовчого та післявступного періоду, кількість держав – учасниць Європейського Союзу суттєво

збільшилася, що посилює диспропорції у фінансових структурах країн-членів. Проте значні кошти, які виділив ЄС через свої структурні фонди та Фонд Згуртування, а також фінансування цілої низки європейських ініціатив та проектів “построзширення” впливатимуть і надалі на стабілізацію економічного розвитку держав ЦСЄ. Аналіз переваг та недоліків для кожної країни в процесі коінтеграції та конвергенції фінансових систем свідчить про те, що пошук оптимальної гармонізованої спільної моделі оподаткування в ЄС є надзвичайно важливою проблемою.

Додаткової актуальності заявленій проблематиці додає той факт, що Україна має безпосередній кордон з Євросоюзом, бере участь у численних його програмах та визначила пріоритетним свій курс на євроінтеграцію, а отже уже тепер її національна податкова модель потребує реформування на основі досвіду країн ЦСЄ з метою її зближення з аналогічною в ЄС.

Теоретичні аспекти фінансової конвергенції в умовах глобалізації світового господарства взагалі та європейської інтеграції зокрема глибоко досліджувалися в працях вітчизняних вчених: І. Бураковського, І. Благуну, В. Вишневського, Л. Демиденка, Ю. Козака, Д. Лук’яненка, З. Луцишин, Ю. Макогон, П. Мельника, О. Мозгового, А. Поручника, С.Рибак, О. Сльозко, Є. Савельєва, В. Чужикова, І. Школи та багатьох інших. Різні аспекти економічних асиметрій і можливості їх регулювання в межах Європейського Союзу та реформування системи оподаткування відображено в працях таких відомих зарубіжних вчених як Д. Ашворз, Л.Барбоне, А. Бенассі-Квере, Т. Варін, В. Егерт, А. Квамі, А. Нибур, Х. Сала-і-Мартін, Р. Фенге, М. Халет тощо.

Разом з тим, як у науковій літературі минулих років, так і в працях сучасних вчених недостатньо обґрунтовано та всебічного проаналізовано дослідження фінансових моделей, методики їх ідентифікації, причини та наслідки конвергенції, особливостей законодавчої адаптації нових країн-членів до фінансового середовища ЄС, недосконалості політики податкової гармонізації в ЄС, відмінностей фінансових моделей України та ЄС, а також механізми й інструменти фінансової безпеки, що й обумовило вибір теми дисертаційного дослідження.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконувалася відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри міжнародної економіки Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана за темою: «Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку» (номер державної реєстрації 0101U002948). Особисто автором підготовлений підрозділ «Шляхи та напрями гармонізації фінансових моделей України та ЄС».

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є комплексне дослідження механізмів та інструментів фінансової конвергенції в Європейському Союзі та імплементація найбільш ефективних із них у податкову модель України.

Відповідно до поставленої мети дисертаційної роботи визначено такі конкретні завдання:

- розкрити суть та основні чинники податкової конвергенції в провідних постіндустріальних країнах світу;

- проаналізувати основні методичні підходи до ідентифікації фіскальних моделей в глобальній економіці загалом та в європейській зокрема;
- оцінити стан, динаміку та наслідки фіскальної конвергенції в Європейському Союзі;
- з'ясувати закономірності гармонізації податкових систем нових учасників ЄС;
- виявити особливості трансформації податкової моделі України в умовах її майбутнього входження до спільного європейського економічного простору;
- визначити шляхи та напрями зближення фіскальної моделі України з аналоговими податковими моделями країн ЄС.

Об'єктом дослідження є процес конвергенції національних фіскальних систем в умовах розширення мегарегіонального інтеграційного угруповання.

Предмет дослідження – сутність, особливості та механізми зближення податкових систем ЄС та напрями імплементації їх аналогових моделей у спільному європейському економічному просторі.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, які розкривають сутність та характер регулювання фіскальної конвергенції в умовах глобалізації світового господарства загалом та європейської економічної інтеграції зокрема.

У дисертації застосовані діалектичний, історичний та системний підходи для визначення сутності трансформації фіскальної теорії в умовах глобальної економіки (розділ 1). Метод порівняльного аналізу був використаний автором при визначенні характеристик податкових моделей країн; система статистичних методів (середнього лінійного відхилення, середнього квадратичного відхилення, коефіцієнта варіації тощо) - для визначення характеру конвергенції. Метод економіко-математичного моделювання був застосований при дослідженні швидкості конвергенції; методи прогнозування - при визначенні конвергентної динаміки в ЄС, а також для розробки механізмів та інструментів фінансової безпеки (розділ 2). Методом комп'ютерного моделювання автор скористався для дослідження характеру динаміки залежності зростання розміру податкових надходжень від обсягів ВВП в Україні. Принцип єдності теорії й практики покладено в основу розробки основних заходів щодо трансформації фіскальної моделі України та її адаптації до аналогічної в Європейському Союзі (розділ 3).

Джерелами та статистичною базою, на яких ґрунтується дисертація, є закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, матеріали Державного комітету статистики України, офіційні публікації Єврокомісії, Світового банку, представництва Європейської Комісії в Україні, Центру документації ЄС, монографічні дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців.

Застосування різноманітних методів та прийомів дослідження, розробка та практичне застосування новітніх аналітичних моделей, широке використання методичного апарату системи соціально-економічних наук дозволили дійти адекватних висновків та розробити рекомендації, що мають високий рівень вірогідності та обґрунтованості.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні результати, що становлять наукову новизну та одержані в ході розв'язання завдань, поставлених у дисертаційному дослідженні, полягають у такому:

вперше:

- виявлено дуалізм процесу конвергенції фіскальних систем в Європейському Союзі, що, з одного боку, призводить до гармонізації механізмів стандартизації податків в інтеграційному просторі з метою запобігання загостренню фіскальної конкуренції, з другого - забезпечує уніфікацію цілей, спрямованих на конвергенцію різних за рівнем економічного розвитку держав та розробку ефективних інструментів країнового зближення за рахунок компліментарного фінансування соціально та економічно значущих програм розвитку зі структурних фондів та Фонду Згуртування ЄС; спрогнозовано, що протягом найближчих років будуть переглянуті концептуальні підходи до виділення грантів, компенсації відсоткових ставок, дотацій на створення нових робочих місць та розвиток сільського господарства з метою уникнення «споживацького ставлення» окремих держав інтеграційного угруповання до використання фінансових ресурсів консолідованого бюджету;

- встановлено, що наявні індикативні моделі виявлення напрямів фіскальної конвергенції держав-членів ЄС не можуть виступати достатньо інформативними через обмеженість використання статистичної бази та недосконалість сучасних інструментів (σ -конвергенції, що показує можливість зближення абсолютних або відносних величин податків у ВВП, та β -конвергенції, яка ілюструє аналогічне співвідношення з темпами економічного зростання), а отже запропонований новий синтетичний індикатор Т-конвергенції, який на інтегративній основі узагальнює систему селективних показників (рівень реального ВВП та частки податків на душу населення, розмір державного боргу, відсоток дефіциту державного бюджету, рівень безробіття, темпи реального зростання економіки) та дозволяє більш точно визначити необхідний період часу для гармонізації фіскальних моделей членів Євросоюзу, розрахувати швидкість конвергенції податкових систем країн економічного союзу, виокремити групи їх відносної гомогенності, зробити найбільш ймовірні прогнози подальшого розвитку процесу уніфікації фіскальних моделей в межах ЄС;

- з'ясовано, що в умовах посилення глобалізації світового господарства загалом та європейської інтеграції зокрема зазнали кардинальних змін взаємовідносини держави та платників податків, пов'язані з новими механізмами розподілу та перерозподілу ВВП, наслідком чого стало посилення мотивації уникнення від сплати обов'язкових платежів, за якого до існуючих раніше моральних, політичних, економічних та технічних причин додалися соціально-психологічні (вимушене виконання обов'язків та функцій держави її громадянами), історичні (залежність рівня сплати податків від стадії розвитку держави) та ментально-етичні (культура поведінки особи, суспільства, нації, що проявляється в почутті патріотизму, повазі до інших та відповідальності за майбутнє);

дістали подальшого розвитку:

- методологічна аргументація та графічна інтерпретація економічної моделі А. Лаффера в частині визначення критичних рівнів оподаткування для держав з

різними економічними системами, а також окремих регіонів, які мають офшорний статус; побудовано криві, що дозволяють виявити емпіричну залежність бюджетних надходжень та розміру тіньової економіки від рівня оподаткування і наявності податкових пільг, які, з одного боку, є механізмом сприяння зниженню обсягів фіскальних зловживань, а з другого - призводять до суспільних (безповоротних) втрат;

- обґрунтування існування в ЄС окремих груп країн, в яких фіскальна гармонізація має найбільший прояв (Греція, Іспанія, Італія та Португалія), а також наявність стійкої конвергенції між країнами ЄС-15 та новими членами Євросоюзу, незважаючи на системні дії національних та наднаціональних структур, що не тільки не призвели до вирівнювання економічної ситуації в них, а й у деяких випадках навіть погіршили її стан;

- напрями удосконалення податкової системи України, якій притаманні наявність неефективної пострадянської практики розподілу та перерозподілу суспільних благ, відсутність дієвого механізму запобігання та регулювання фінансових диспропорцій, що виникають як в процесі трансформації національної економіки, так і під впливом її циклічних коливань, а також низького в цілому рівня фіскальної культури суспільства; обґрунтування необхідності структурної перебудови вітчизняної податкової моделі, яка передбачає скорочення кількості податків та зборів, запровадження якісно нових обов'язкових платежів, чітку диференціацію фіскальних надходжень між бюджетами різних рівнів, удосконалення механізму нарахування, обчислення й стягнення окремих податків, реформування соціального законодавства, зміну акценту з фіскальної функції податків на регулюючу тощо;

удосконалено:

- дефініцію «податкова конвергенція», яку слід розуміти як процес зближення фіскальних систем країн з різними політичними та соціально-культурними рівнями, викликаний суб'єктивними (бажання населення чи законодавча ініціатива уряду) або об'єктивними причинами (рівень розвитку країни чи подібна політична культура громадян), який передбачає розробку та впровадження механізмів й інструментів податкового регулювання на всіх існуючих в інтеграційному угрупованні ієрархічних рівнях, що включає в себе стандартизацію систем, коінтеграцію інституцій та гармонізацію політик соціально-економічного розвитку країн.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає в можливості їх використання в Україні для оцінки теоретичних й практичних аспектів фіскального регулювання в умовах розширення європейської економічної інтеграції, що врешті-решт сприяє більш глибокому аналізу податкової конвергенції в межах спільного економічного простору, посиленню гомогенності фінансової системи загалом у середньо- та довгостроковій перспективі. Узагальнення та окремі пропозиції автора сприятимуть точнішій ідентифікації податкових диспропорцій з метою створення дієвих механізмів блокування негативних наслідків глобалізації світового господарства та можливості інтегрування у міжнародний фінансовий простір. В конкретному вираженні це проявляється при оцінці наявних та прогнозуванні майбутніх джерел й обсягів

доходів й витрат бюджетів різних рівнів, аналізі дефіциту бюджету та динаміці державного боргу, знаходженні шляхів забезпечення зайнятості населення та у справедливому розподілі фінансових ресурсів тощо.

Висновки й окремі рекомендації дисертації використано у практичній діяльності Міністерством фінансів України для: вивчення особливостей податкового моделювання в країнах ЄС у процесі фіскальної конвергенції, аналізу соціальних наслідків створення гармонізованої моделі Євросоюзу у сфері оподаткування, зокрема при підготовці та вступі країн Центральної та Східної Європи до ЄС, дослідження концептуальних підходів компліментарного фінансування соціально та економічно значущих програм розвитку за рахунок коштів структурних фондів та Фонду Згуртування ЄС, оцінки швидкості податкової конвергенції між країнами Євросоюзу та їх окремими групами (довідка № 03000-14/21 від 25.12.06); Державною податковою адміністрацією України для виявлення напрямів та механізмів імплементації окремих складових податкових моделей країн ЄС у національну фіскальну систему в процесі розробки Податкового Кодексу України, визначення оптимального рівня оподаткування юридичних та фізичних осіб з метою збільшення обсягів бюджетних надходжень та демотивації ухиляння суб'єктів господарювання від сплати обов'язкових платежів, у процесі удосконалення принципів та механізмів співпраці податкових органів з фізичними та юридичними особами з метою підвищення рівня ефективності фіскальної системи (довідка від 23.01.07); громадською організацією «Фундація сприяння європейській інтеграції» при дослідженні еволюції європейської фіскальної політики, європейських механізмів та інструментів фіскальної конвергенції в спільному європейському економічному просторі; аналізі шляхів гармонізації податкових систем нових учасників Євросоюзу (довідка №1 від 12.01.07). Матеріали дослідження використовуються також у навчальному процесі Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (довідка № 08 61/01 від 19.01.07) при викладанні дисциплін “Міжнародна економіка” та “Європейська інтеграційна політика” студентам факультету міжнародної економіки і менеджменту, зокрема магістерської програми «Європейська інтеграція» та слухачам Центру магістерської підготовки.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до механізмів виявлення конвергенції фіскальних моделей в умовах посилення процесів європейської інтеграції.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і теоретичні висновки дисертації обговорювалися на чотирьох науково-практичних конференціях: «Європейський Союз та Україна» (17 червня 2004 р., м. Київ, КНЕУ, Товариство «In Went» (ФРН)); «Динаміка наукових досліджень, 2004» (21-30 червня 2004 р., м. Дніпропетровськ, Дніпропетровський національний університет); «На Схід та Південь від ЄС: проблеми формування спільного європейського економічного простору» (5-7 жовтня 2006 р., м. Київ, КНЕУ); «Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки» (21-23 березня 2007р., м. Луганськ, Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля)

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 8 наукових праць загальним обсягом 3,61 друк.арк., у т.ч. 5 у наукових фахових виданнях (3,11 друк.арк.), 3 – в інших виданнях (0,5 друк.арк.).

Структура та обсяг дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 215 сторінок. У дисертації містяться 14 таблиць на 7 сторінках, 9 рисунків на 4 сторінках, 9 додатків на 9 сторінках. Список використаних джерел налічує 217 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано предмет, об'єкт, мету та завдання дослідження, визначено методологічну базу, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У **розділі 1 “Методологія дослідження податкових моделей в глобальній економіці”** розкривається суть фіскальної конвергенції та причини її появи й розвитку наприкінці XX століття, виявляються особливості їх регулювання в різних країнах та інтеграційних угрупованнях. Дослідження показує, що існує кілька видів процесу країнового зближення, а саме: сигма-, бетта-, абсолютна, відносна, номінальна та реальна конвергенції. З метою максимальної об'єктивізації аналізу автором виділено ще два її види – позитивна та негативна, які, відповідно, означають процес зближення систем або через зростання вибраних показників, або через їх спад.

З позиції теорії сучасної міжнародної економіки податкова конвергенція являє собою процес зближення податкових систем країн з різними політичними та соціально-культурними рівнями, викликаний суб'єктивними (бажання населення чи законодавча ініціатива уряду) або об'єктивними причинами (рівень розвитку країни, подібна політична культура громадян), який передбачає розробку та впровадження механізмів й інструментів фіскального регулювання на всіх наявних в інтеграційному угрупованні ієрархічних рівнях, що охоплює стандартизацію систем, коінтеграцію інституцій та гармонізацію політик соціально-економічного розвитку країн.

Вивчення автором особливостей та закономірностей сучасної методології конвергенції дало можливість виділити її основні теорії (табл. 1).

Загострення конкурентної боротьби між основними ТНК та ТНБ в останні тридцять років призвело до того, що процес зближення податкових ставок та баз оподаткування став природною реакцією урядів постіндустріальних країн на нові умови господарювання. Найкращих результатів конвергенції фіскальних моделей серед інтеграційних угруповань досяг ЄС, якому вдалося запровадити та поширити на всю територію мегарегіону єдині типи обов'язкових платежів, узгодити загальні джерела податкових надходжень, розробити та прийняти вимоги щодо основних макроекономічних та фінансових показників, створити постійно функціонуючі фонди, які покликані згладжувати негативні наслідки економічних коливань та стимулювати розвиток членів Євросоюзу. Така політика уможливорює фіскальний вплив на економіку інтеграційного угруповання з метою забезпечення конкурентних переваг на глобальному ринку.

У дисертації зроблено висновок про те, що нині постіндустріальні країни перебувають у пошуку оптимального рівня фіскального навантаження на суб'єктів господарювання, в процесі чого відбувається «гонка до низу» у галузі оподаткування, а уряди повертаються до ліберальних засад нарахування й стягнення обов'язкових платежів. За таких умов інтерпретація здобувачем окремих постулатів економіки пропозиції, а саме залежності між обсягами бюджетних надходжень, ставками оподаткування та рівнем тіньової економіки, дозволяє вдосконалити традиційну методику ідентифікації економічної конвергенції.

Таблиця 1

Основні теорії фіскальної конвергенції

Назва	Автор	Основна ідея	Складова фіскальної конвергенції
Регіонального зростання	А.Нібур	Географічне положення території впливає на регіональну конвергенцію	Економічне зростання на одній території викликає автоматичне зростання на сусідній, тільки в меншому масштабі
Фіскальної конкуренції	А. Бенассі–Квере, А. Ларече-Ревіль	В умовах глобалізації світового господарства загострюється конкуренція між окремими країнами за іноземні інвестиції	Конкурентною перевагою невеликих за розміром країн є встановлення низьких ставок податків
Податкової конвергенції	Дж.Ашворз Б.Хейдельс	Глобалізація світового господарства впливає на формування податкових систем різних країн. Утім ефективність цих процесів залежить насамперед від природи кожного з податків	У зв'язку із мобільністю капіталу країни вимушені гармонізувати законодавство, що регулює перш за все непрямі податки
Групової конвергенції	К.Адану, Л.Сан	Зближення країн за рівнем економічного розвитку є необхідною передумовою виникнення податкової конвергенції	Стійкими процесами податкової конвергенції характеризуються країни, які мають загальні тренди у розвитку політичної та соціально-економічної ситуації
Економічної конвергенції	Т. Варін	У ХХІ ст. в умовах посилення процесів глобалізації країни ЄС не в змозі виконувати вимоги Пакту стабільності та розвитку через динамічно змінюване економічне середовище	Однією з основних перепон на шляху економічної конвергенції є розмір державного боргу

У розділі 2 “Трансформація фіскальних моделей в країнах Європейського Союзу” досліджується наявність податкової конвергенції між державами ЄС-15 та новими членами Євросоюзу, її швидкість, виділяються групи країн, що характеризуються найбільшим ступенем гомогенності фіскальних моделей, а також інструменти та механізми реалізації національних політик в галузі оподаткування.

Податкова конвергенція в межах Європейського Союзу відбувається доволі повільно, що пов'язано як з об'єктивними, так і суб'єктивними причинами. До перших належать розширення ЄС, подорожчання таких основних біржових товарів, як нафта та дорогоцінні метали. Крім того, існують національні особливості у фіскальній галузі кожної з країн, що склались історично: якщо прямі податки переважають у Нідерландах та Люксембурзі, то непрямі – у Франції, Греції та Іспанії. Натомість держави-аутсайтери ЄС намагаються розв'язати соціально-економічні проблеми за рахунок надходжень зі структурних фондів та Фонду Згуртування ЄС й намаганні уникнути додержання встановлених законодавством Союзу вимог, насамперед нормативів наявного дефіциту державного бюджету та державного боргу. Особливо відчутним загострення цих суперечливостей стало, коли кількість держав-реципієнтів зросла з 4 до 16, а співвідношення “плати до консолідованого бюджету” - “надходження з консолідованого бюджету” в державах-лідерах досягло пропорції 2,5 : 1, що суттєво зменшує ділову активність в них, викликає відплив інвестицій, підвищуючи тим самим рівень безробіття. У дисертації доведено, що знівелювати ці суперечності покликані податкові реформи, а процес конвергенції країнових фіскальних систем дозволить максимально наблизитися до більш ефективного розподілу результатів праці народів цього інтеграційного угруповання.

Ідентифікація рівнів фіскальної конвергенції має базуватися на використанні сучасних методик. Найбільш повно стан реального зближення країнових фіскальних систем, як показало дослідження, характеризує показник реальної суми податкових доходів держави у ВВП на душу населення, скоригований на обсяг основних макроекономічних витрат (індикатор Т-конвергенції), який визначається за такою формулою:

$$T = \text{GDP per capita} * t - De - U - Dt,$$

де Т – індикатор податкової конвергенції, t – частка податків у ВВП на душу населення, De - сума втрат від наявності дефіциту державного бюджету на душу населення; U - сума втрат від існування циклічного безробіття на душу населення; Dt - сума втрат, пов'язана із обслуговуванням державного боргу на душу населення.

Проведені розрахунки його величини (табл. 2) виявили, що найбільшими реципієнтами грандового фінансування зі структурних фондів Євросоюзу мають стати Словаччина, а не Польща та Чехія, як це закладалось в бюджетах ЄС протягом 2000-2006 років.

Кількість років, необхідних для конвергенції між країнами, можна обчислити за формулою:

$$X = \Delta T / \Delta RG,$$

де $\Delta T = \ln T1 - \ln T2$, $\Delta RG = \ln RG2 - \ln RG1$, X – кількість років, необхідних для конвергенції, T1 – середня сума реальних податкових доходів держави у ВВП на душу населення країни-еталона (тобто країни, яка має найбільшу величину показника Т) за період 2000-2005 рр., скоригована на суму втрат від наявності

дефіциту державного бюджету, циклічного безробіття та державного боргу; T2 – середня сума реальних податкових доходів держави у ВВП на душу населення країни претендента за період 2000-2005 рр., скоригована на вищезазначені показники; RG1 – реальний темп зростання ВВП країни-еталона, RG2 – реальний темп зростання ВВП країни-претендента.

За збереження теперішньої соціально-економічної ситуації країнам ЄС-10 знадобиться приблизно 61 рік для досягнення середнього рівня індикатора Т-конвергенції групи країн ЄС-15; з упевненістю у 95% можна стверджувати, що фіскальна конвергенція між зазначеними групами держав забере від 54,15 до 80,05 років.

Таблиця 2

Середнє скориговане значення показника реальної суми податкових доходів держави у ВВП на душу населення для країн ЄС, 2000-2005 рр.

Країна	Показник Т, дол. США/душу населення	Країна	Показник Т, дол. США/душу населення
Люксембург	20072,31	Словенія	3863,25
Данія	13732,82	Угорщина	3831,47
Швеція	12806,09	Мальта	3756,57
Австрія	11736,43	Іспанія	3557,65
Нідерланди	10160,03	Греція	3318,10
Бельгія	9657,35	Чехія	2966,82
Великобританія	9251,30	Естонія	2353,23
Фінляндія	8965,16	Латвія	1850,48
Ірландія	8592,42	Литва	1267,05
Франція	8086,94	Польща	183,37
Італія	6749,73	Словаччина	-264,95
Німеччина	6616,87	Середнє значення по ЄС-10	2454,31
Португалія	5774,54	Середнє значення по ЄС-15	9271,85
Кіпр	4735,79	Середнє значення по ЄС-25	6544,83

Для фіскальної моделі сучасного ЄС характерна мозаїчна структура, яка включає як гомогенні території, так і офшорні зони, на яких суб'єктам господарювання надаються фіскальні привілеї. І хоча загальне ставлення до “податкових гаваней” є негативним, їх функціонування в межах ЄС виявляється необхідним, оскільки дозволяє тримати фінансові активи в межах загального економічного простору.

Подальший реальний розвиток податкової гармонізації в країнах-членах Євросоюзу можливий за умови внесення змін у вимоги щодо одностайності під час

голосування у питаннях оподаткування, що виносяться на розгляд Ради ЄС. Нині така система дозволяє деяким країнам блокувати рішення або вносити істотні корективи у пропозиції щодо уніфікації фіскальних систем, у разі невідповідності останніх урядом даних держав.

У розділі 3 “Шляхи та напрями модернізації податкової моделі України” проаналізовано сучасний стан фіскального законодавства України, виявлено шляхи оптимізації національної податкової моделі та окреслені напрями імплементації європейських механізмів оподаткування у вітчизняну систему оподаткування.

Реформування фіскальної системи України з урахуванням досвіду членів Євросоюзу покликане стимулювати підвищення соціального рівня життя населення та сприяти щонайшвидшій інтеграції нашої держави у спільний європейський економічний простір. Недивлячись на ідентичність податкових моделей колишніх радянських республік на початку 90-х років минулого століття, кожна з них обрала власний шлях переходу від централізованої планової економіки до ринкового господарювання. Серйозні зміни в орієнтирах політичної, соціальної та економічної, зокрема фіскальної, політики України, а також методів її здійснення виявилися менш ефективними, ніж у Польщі, Словаччини, Чехії тощо, що було пов’язано із сліпим копіюванням окремих елементів оподаткування фізичних та юридичних осіб замість створення єдиної комплексної фіскальної системи, а стійке зростання податкових надходжень, яке спостерігається останніми роками, пов’язано перш за все зі сприятливими зовнішньоекономічними умовами (рис. 1), а не з принциповою зміною взаємозв’язків між державою й економічними суб’єктами.

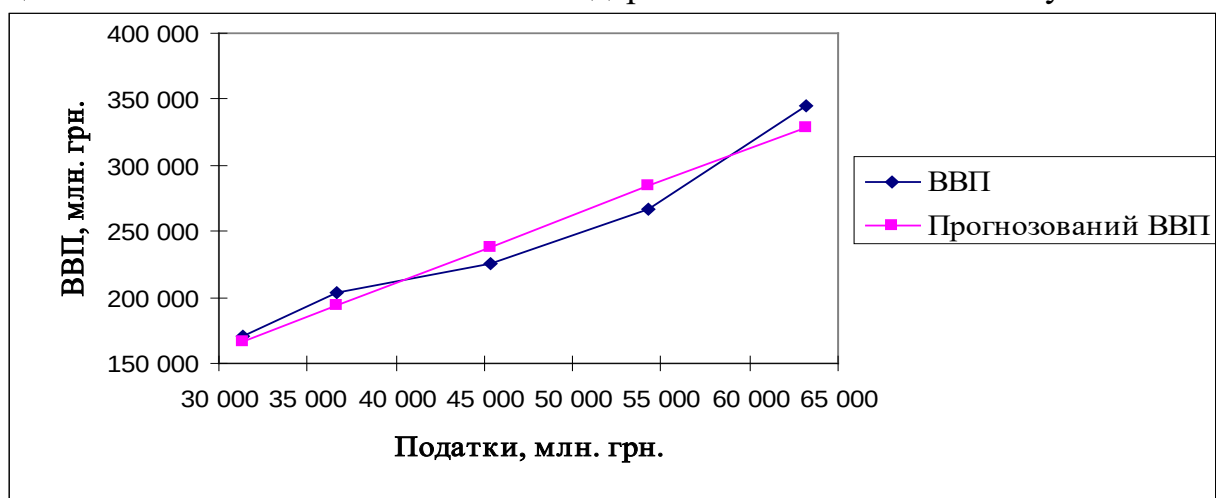

Рис.1. Залежність між обсягом ВВП та сумою податків у ВВП по Україні за 2000-2004 роки

Національна податкова модель і надалі виконує здебільшого фіскальну функцію за допомогою апарату примусу, майже не застосовуючи регулюючу, яка базується на вихованні та формуванні почуття свідомості й відповідальності у платників податків. Оптимізація вітчизняної фіскальної моделі має відбуватися шляхом реформування податкової структури країни, що охоплює оптимізацію кількості податків, запровадження нових обов’язкових платежів (податок на нерухомість, податок на професійний розвиток робітників та службовців), диференціацію доходів між місцевими та загальнодержавним бюджетом країни (запровадження місцевої

надбавки до основних бюджетоутворюваних податків, а саме, індивідуального прибуткового податку з громадян та податку з прибутку юридичних осіб), удосконалення процесу управління окремими податками, зміни механізмів та принципів функціонування основних податків, в тому числі податку на дохід фізичних осіб, податку на прибуток юридичних осіб, ПДВ, акцизних зборів, врегулювання взаємовідносин між загальним державним та місцевими бюджетами з приводу отримання, нагромадження та розподілу доходів, удосконалення механізму роботи Державної податкової адміністрації України через делегування їй виключних прав на здійснення фінансових перевірок суб'єктів підприємницької діяльності, спрощення законодавства завдяки ухваленню Податкового Кодексу тощо.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове розв'язання наукового завдання щодо специфіки уніфікації податкових систем в країнах Європейського Союзу за умов поглиблення процесу економічної інтеграції, адаптації фіскальних політик нових членів ЄС до єдиної, узгодженої моделі, а також спрямованості фіскального вектора України в ході поглиблення ринкових перетворень. Результати проведеного дисертаційного дослідження дозволяють зробити такі висновки:

1. В умовах посилення глобалізації світового господарства і загострення міжнародної фіскальної конкуренції національні уряди почали розробляти принципово нову гармонізовану стратегію залучення вільного капіталу в свою економіку, що передбачає, з одного боку, посилення податкової конвергенції, яку слід розуміти як процес зближення фіскальних систем країн з різними політичними та соціально-культурними рівнями, викликаний суб'єктивними (бажання населення чи законодавча ініціатива уряду) або об'єктивними причинами (рівень розвитку країни чи подібна політична культура громадян), який передбачає розробку та впровадження механізмів й інструментів податкового регулювання на всіх існуючих в інтеграційному угрупованні ієрархічних рівнях, що включає в себе стандартизацію систем, коінтеграцію інституцій та гармонізацію політик соціально-економічного розвитку країн, а з другого боку - формування інтегративної фіскальної моделі, яка являє собою формалізовану систему поглиблення процесу розширення й диверсифікацію взаємозв'язків та співпраці національних урядів із суб'єктами господарювання на всіх таксономічних рівнях з метою створення спільної гармонізованої європейської податкової політики через імплементацію загальних норм у законодавство економічного союзу.

2. Швидкий рух капіталу в світовій економіці впродовж останніх років зумовив формування нових моделей економічного зростання, проте методика дослідження локально-глобальної динаміки, в основі якої лежить виключно аналіз сигма-конвергенції, практично залишилася без змін, що не відповідає інтересам національних урядів, які виступають гарантами соціальної захищеності. Складність розробки й запровадження ефективної фіскальної системи полягає в тому, що сфера економічних функцій держави має бути не просто збереженою, а конструктивно оновленою, структурно зміцненою і ефективно реалізованою. Це висуває підвищені вимоги до розвитку податкових відносин з огляду на їх критичне значення для

реалізації державного впливу на економічні й соціальні процеси. Розроблені та апробовані в роботі показник Т-конвергенції та коефіцієнт швидкості податкової конвергенції, які є інструментами дослідження бетта-конвергенції, можуть значною мірою полегшити процес країнової ідентифікації, зробивши його більш доступним та інформативним.

3. Становлення фіскальної конвергенції в Європейському Союзі пройшло тривалий шлях еволюції, обмовлений загальним процесом адаптації економіко-соціальних моделей країн-членів, який включав, з одного боку, процес стандартизації структури податкових систем, уніфікації адміністрування обов'язкових платежів, запровадження єдиних фіскальних нормативів для суб'єктів господарювання всіх держав – учасниць ЄС, лібералізації оподаткування бізнесу з метою демотивації фізичних та юридичних осіб від ухиляння (уникнення) від сплати податків поряд з посиленням контролю за встановленням трансферних цін, строків та умов діяльності офшорних територій в межах Євросоюзу, своєчасним здійсненням відрахувань до бюджетів різних рівнів платежів у повному обсязі, а з другого – уніфікацію напрямів гармонізації та розробку ефективних механізмів й інструментів регіонального зближення через встановлення макроекономічних обов'язкових для виконання нормативів. Поряд із заявленими успіхами європейської політики, вона не позбавлена певних прорахунків та хиб, спричинених наявністю в ЄС депресивних регіонів та країн, а також небажанням деяких з них відповідати встановленим вимогам щодо наявного державного боргу чи дефіциту бюджету. Поліструктурний характер процесу уніфікації європейських фіскальних моделей виявляється на національному рівні насамперед через співфінансування регіональних програм, компенсації відсоткових ставок, дотації на створення нових робочих місць та інших європейських ініціатив через системну дію структурних фондів та Фонду Згуртування. Аналіз існуючих в Євросоюзі тенденцій дозволив спрогнозувати, що протягом найближчих років будуть переглянуті концептуальні підходи до виділення коштів із зазначених фондів з метою уникнення “споживацького ставлення” окремих країн до фінансових ресурсів консолідованого бюджету.

4. Процес податкової трансформації в країнах ЦСЄ у 1990-х роках характеризували такі основні заходи: адміністративно-територіальні реформи та пов'язане з цим реформування податкових адміністрацій/інспекцій, наслідком чого став перехід від командної до регулятивної функції державного менеджменту; запровадження європейського механізму розподілу доходів на загальнодержавні та місцеві, що сприяє збалансованому розвитку регіонів країн; введення нових податків, наприклад ПДВ замість податку з обороту, або податку на нерухомість; імплементація цілей, механізмів та інструментів регулювання ЄС, максимальна підтримка малого й середнього бізнесу; фінансова допомога процесу коінтеграції з боку фінансових структур Євросоюзу.

5. Податкова модель України сформувалася під впливом таких чинників: домінування пострадянського принципу розподілу та перерозподілу суспільних благ, відсутність ефективного інструментарію зближення рівнів доходів населення, невизначеність економічної моделі розвитку країни, низька якість фінансової інфраструктури та висока питома вага тіньової економіки в структурі ВВП. В

державі відсутня збалансована фінансова політика, а нестійкість законодавства ускладнює процес об'єктивізації національних прогнозів. Удосконалення вітчизняної податкової системи передбачає проведення таких реформ, які б забезпечили зміну співвідношення фінансової і регулюючої функцій на користь останньої, формування принципово нової структури податків (законодавче закріплення фінансових доходів за бюджетами різних рівнів), спрямованість на економічне зростання та справедливий розподіл його результатів. Фундаментальною метою стратегії податкової реформи в Україні на найближчі сім років має стати докорінне підвищення соціально-економічного добробуту громадян за рахунок переорієнтації національного господарства від екстенсивного розвитку до інноваційного. Підтримка цих двох складових програми розвитку економіки на фінансовому рівні дозволить Україні максимально зблизитись з новими членами ЄС вже протягом 6-7 років.

6. Основними напрямками вдосконалення механізму функціонування національної фінансової системи є посилення його регулятивного потенціалу на основі оптимізації бази оподаткування, спрощення порядку обчислення та стягнення обов'язкових платежів з урахуванням досвіду країн Євросоюзу. Модернізація розробленої структури податкової моделі потребує скорочення другорядних у фінансовому плані податків (плата за надання послуг на право виїзду за кордон) або таких, що викривлюють саму суть податків (відрахування до Пенсійного фонду збору з купівлі-продажу валюти або нерухомого майна); пошуку альтернативних об'єктів оподаткування (зокрема податку на нерухомість); легалізації латентних форм оподаткування (введення єдиного соціального збору) тощо. Найоптимальнішими складниками фінансових систем країн ЄС, що можуть бути запозичені при реформуванні податкової моделі України, є комплекс структурних змін, пов'язаних із оподаткуванням як фізичних, так і юридичних осіб, а саме: запровадження податкових карт й таблиць; збільшення мінімального неоподатковуваного мінімуму та перехід до диференційованої системи оподаткування залежно від розміру одержаного доходу з метою забезпечення соціальної спрямованості податку. Нагальними заходами удосконалення податкової моделі впродовж найближчих двох років є перегляд порядку надання фінансових преференцій, які застосовуються з метою стимулювання нагромадження капіталу, інвестиційної активності, інноваційної діяльності, підвищення конкурентоспроможності національної продукції, розширення експорту, збільшення зайнятості населення.

Гармонізувати фінансові відносини в Україні може Податковий Кодекс, який покликаний врегулювати взаємовідносини різних економічних суб'єктів в процесі визначення розміру обов'язкових платежів, їх нарахування та сплати.

Список наукових праць за темою дисертації

У наукових фахових виданнях:

1. Хорошаєв Є. Теоретичні основи розробки оптимальної фінансової моделі в умовах глобалізації світового господарства // Зб. наук. праць. Вип. 42 / Відповідальний редактор В.Новицький. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України. – 2004. – С.106-119 (0,67 друк. арк.)

2. Хорошаєв Є. Створення ефективної та справедливої моделі оподаткування індивідуального прибутку в Україні в умовах глобалізації світового господарства // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 210: В 4 томах. Том II. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2005. – С. 488-499 (0,64 друк. арк.)

3. Хорошаєв Є. Бетта-конвергенція як один з напрямів дослідження процесу зближення фіскальних моделей у Європейському Союзі // Україна: аспекти праці. Науково-економічний та суспільно політичний журнал. – К., 2006. - №6. – С. 44-47 (0,55 друк. арк.)

4. Хорошаєв Є. Податкова сигма-конвергенція у країнах ЄС // Формування ринкових відносин в Україні: Зб. Наук. праць НДЕІ при М-ві економіки України / Наук. ред.. І.Бондар. – К.: НДЕІ, 2006. - Вип. 3(58). - С. 85-89 (0,6 друк. арк.)

5. Хорошаєв Є. Системи корпоративного оподаткування в постіндустріальних країнах // Формування ринкових відносин в Україні: Зб. Наук. праць НДЕІ при М-ві економіки України / Наук. ред.. І.Бондар. – К.: НДЕІ, 2006. - Вип. 9(64). - С. 22-26 (0,65 друк. арк.)

В інших виданнях:

6. Хорошаєв Є. Необхідність вивчення особливостей фіскальної політики в ЄС при підготовці економістів-міжнародників // Європейський Союз та Україна: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 17 черв. 2004 р. / Відп. за випуск В.Чужиков. – К.: КНЕУ, 2004. – С. 208-211 (0,17 друк. арк.)

7. Хорошаєв Є. Проблема “ефективності” та “справедливості” індивідуального прибуткового податку // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції “Динаміка наукових досліджень 2004”. Том 53. Економічна теорія. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – С. 52-55 (0,2 друк. арк.)

8. Хорошаєв Є. ПДВ – один з основних «прямих» податків // Матеріали III-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки» 21-23 березня 2007 р. – Луганськ: Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2007. – С. 564-566 (0,13 друк. арк.)

АНОТАЦІЯ

Хорошаєв Є.С. Формування інтегративної фіскальної моделі в Європейському Союзі. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Київ, 2007.

Дисертаційна робота присвячена дослідженню теоретичних та прикладних аспектів конвергенції фіскальних моделей в межах Європейського Союзу.

В проведеному дослідженні розглядаються сучасні теоретичні підходи виявлення конвергенції, а також визначено, що головними причинами посилення

процесів уніфікації фіскальних моделей у світі є податкова конкуренція, високий рівень мобільності капіталу, боротьба за вільні фінансові ресурси тощо. Авторська інтерпретація окремих постулатів економіки пропозиції, а саме залежності між обсягом бюджетних надходжень, ставками оподаткування та рівнем тіньової економіки, удосконалює загальну методику ідентифікації економічної конвергенції.

Визначенні особливості побудови фіскальної моделі в Україні та напрями її удосконалення, що охоплюють оптимізацію кількості податків, запровадження нових обов'язкових платежів, зміну механізмів та принципів функціонування основних податків, врегулювання взаємовідносин між загальним державним та місцевими бюджетами з приводу одержання, нагромадження та розподілу доходів, удосконалення механізмів роботи ДПА, спрощення законодавства через ухвалення Податкового кодексу тощо. Запропоновано адаптовані до національних особливостей України європейські механізми та інструменти фіскальної політики, як-то податкові карти та прогресивна система оподаткування доходів суб'єктів господарювання, виходячи з очікуваної участі країни в спільному європейському економічному просторі.

Ключові слова: ЄС, конвергенція, фіскальна модель, структурні фонди, механізми та інструменти регулювання, податкова система.

АННОТАЦИЯ

Хорошаев Е.С. Формирование интегративной фискальной модели в Европейском Союзе. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. – Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана, Киев, 2007.

Диссертационная работа посвящена исследованию теоретических и прикладных аспектов конвергенции фискальных моделей в Европейском Союзе, особенностям их гармонизации, а также модернизации налоговой системы Украины.

В проведенном исследовании рассматриваются современные теоретические подходы идентификации конвергенции. Определено, что главными причинами усиления процессов унификации фискальных моделей в мире являются налоговая конкуренция, высокий уровень мобильности капитала, борьба за свободные финансовые ресурсы. Интенсивность налоговой конвергенции зависит как от объективных (расширение Евросоюза, национальные особенности фискальной сферы каждой страны, сложившиеся исторически), так и от субъективных причин (желание государств-новых членов решить социально-экономические проблемы за счет общего бюджета Евросоюза). Обоснована необходимость изменения концептуальных подходов к выделению финансовых ресурсов из структурных фондов ЕС и модернизации инструментов исследования фискальной конвергенции за счет введения нового показателя - реальной скорректированной суммы налоговых доходов государства на душу населения в структуре ВВП, который позволяет точнее, нежели существующие ныне индикаторы, определить необходимый период времени для гармонизации фискальных моделей членов экономического союза, рассчитать скорость конвергенции их налоговых систем, выделить группы

относительной фискальной гомогенности. Уточнена дефиниция «налоговая конвергенция», под которой следует понимать процесс сближения фискальных систем стран с разными политическими и социально-культурными уровнями, который предусматривает разработку и внедрение механизмов и инструментов налогового регулирования на всех существующих в интеграционном объединении иерархических уровнях, что включает в себя стандартизацию систем, коинтеграцию институций и гармонизацию политик социально-экономического развития стран.

Проведен анализ причин уклонения субъектов хозяйственной деятельности от налогообложения, в ходе которого установлено, что к существующим моральным, политическим, экономическим и техническим причинам прибавились социально-психологические (принудительное исполнение обязанностей и функций государства его гражданами), исторические (зависимость уровня уплаты налогов от стадии развития государства) и ментально-этические (культура поведения личности, общества, нации, которая проявляется в чувстве патриотизма, уважении других и общей ответственности за будущее).

Рассмотрена зависимость между объемами бюджетных доходов, размером теневой экономики и наличием налоговых предпочтений. Автором предложена принципиально иная графическая интерпретация экономической модели А. Лаффера в части определения критических уровней налогообложения для государств с разными экономическими системами и территорий, который имеют оффшорный статус.

Выявлены особенности существующей фискальной модели Украины, которой присущи неэффективность постсоветской практики распределения и перераспределения общественных благ, отсутствие действенного механизма предупреждения и регулирования финансовых диспропорций и низкого уровня фискальной культуры, а также пути ее усовершенствования, которые включают оптимизацию количества обязательных платежей, дифференциацию доходов между местными и общегосударственным бюджетом, введение новых налогов, качественно новую административность отдельных платежей, изменение механизмов и принципов функционирования основных налогов, усовершенствование работы Государственной налоговой администрации, упрощение законодательства путем принятия Налогового кодекса. Предложены адаптированные для Украины европейские механизмы и инструменты фискальной политики исходя из ее предполагаемого участия в общем европейском экономическом пространстве.

Ключевые слова: ЕС, конвергенция, фискальная модель, структурные фонды, механизмы и инструменты регулирования, налоговая система.

SUMMARY

Khoroshayev E. Fiscal integrated model convergence formation in European Union. – Manuscript.

The thesis for a degree of Candidate in Economic Science. Specialty 08.00.02 – World economy and international economic relations. – Vadim Hetman Kyiv National Economic University, Kyiv, 2007.

The thesis is dedicated to the investigation of theoretical and practical aspects of fiscal models convergence within the world's greatest integration grouping – the European Union.

The modern theoretical approaches of the convergence are considered. The tax competition, high mobility capital level and the fight for the free financial resources are defined as the main reasons of increase in fiscal models unification. The necessity to modernize the research instruments of fiscal convergence by means of introduction of a new indicator (such as the real tax earnings in GDP per person) has been proven.

Author defines that the main macroeconomics indicators that affect the speed of the tax convergence in EU are GDP per person, real economic growth and the unemployment. The peculiarities of the Ukrainian fiscal model and the way of its improvement are defined.

Author suggested the use of European mechanisms and instruments of fiscal policy to the conditions of Ukraine in view of our country's anticipated membership in the Common European Economic Area.

Key words: EU, convergence, fiscal model, Structural Funds, mechanisms and instruments of regulation, tax system.